

28 kwietnia 2025

Pod powiekami aniołów... Studium chłopca pędzla Jana Matejki

MUZEUM
CZARTORYSKICH
W PUŁAWACH

POD POWIEKAMI ANIOŁÓW...

Studium aktu chłopca, Jan Matejko, 1856, kolekcjoner prywatny

Studium
chłopca
pędzla

Jana
ATEJKI

27.04 - 31.07.2025r.

Nowa wystawa czasowa w Muzeum Czartoryskich w Puławach przybliży mało znany etap twórczości wybitnego polskiego malarza Jana Matejki z czasów jego nauki w krakowskiej i monachijskiej Akademii Sztuk Pięknych. Prezentowane na wystawie młodzieńcze obrazy i studia aktów ukazują jak zmieniały się umiejętności młodego Matejki oraz postrzeganie przez niego Piękna.

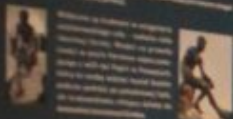
Jak tłumaczy kurator wystawy dr Barbara Ciciora – *Kontemplacja piękna... Sądzę, że to przeznaczenie aniołów. I te anioły ziemskie, takie ciepłe, bliskie – mamy szansę oglądać. Mam wrażenie, że pod ich powiekami snują się myśli młodych ludzi, którzy nigdy nie zrezygnowali ze swoich wspaniałych marzeń: marzeń o tym co Dobre, co Piękne, co Subtelne i Szlachetne.*

Poszukiwanie Piękna w sztuce jest głównym tematem puławskiej wystawy.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

San Sebastião, Sebastião José da Silva e Sousa, 1764. Óleo sobre tela, 110 x 80 cm. Museu Nacional de Arte Antiga, Lisboa.

Wystawa zaaranżowana jest między dwoma biegunami artystycznych możliwości studenta malarstwa - młodzieńczym *Studium całej figury chłopca* (1856), a najlepszym portretem malarza kończącego

już artystyczną edukację *Portretem Marii Matejko* (1859).

Pierwsza część wystawy ukazuje prace, które powstają w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych pod okiem Wojciecha Kornelego Stattlera, który hołdował sztuce klasycznej i klasycznemu postrzeganiu piękna. Szlachetny umiar, harmonijne zestawienia form, przenikanie się łagodnych linii i krągłych zarysów ciała są doskonale widoczne na prezentowanych publicznie po raz pierwszy od roku 1938 aktach akademickich z Muzeum Narodowego w Warszawie. W artykule *O piękności w sztukach pięknych* (1864) Wojciech Korneli Stattler, jako doświadczony już malarz, napisał: „Wyras twarży jest [...] wiernym odzwierciedleniem duszy, ręką samego Stwórcy dokonany. [...] Nie ma dla mnie nic więcej zajmującego, jak to czytanie takiego obrazu duszy, rozlanego w całej naszej postaci”.

Kolejnym etapem w artystycznej edukacji Jana Matejki był czas spędzony na stypendium w Monachium. Na wystawie możemy zobaczyć prace tworzone pod opieką Karla Piloty’ego – realisty, który „bezlitośnie traktował Piękno”. Dzieła prezentowane w tej części ekspozycji wyraźnie ukazują artystyczne rozdroże, na jakim stanął 18-letni Matejko – piękno idealne czy piękno indywidualne, w tym to wewnętrzne, duchowe. Ostatni prezentowany obraz to przepiękny portret ukochanej siostry artysty – Marii. Praca 21-letniego Jana to jednocześnie finalne dzieło kończące jego artystyczną edukację. Matejko połączył w nim wszystkie nauki wyniesione ze studiów, ale przedstawione po „swojemu”, po „Matejkowemu”, z jego osobistym postrzeganiem Piękna. W *Portrecie Marii Matejko* wyraźnie widać, że dla Jana Matejki ciało stało się tylko pretekstem do pokazania życia wewnętrznego – jego piękna i subtelności. W innych, późniejszych pracach np. *Skarga* i *Rejtan* ten sam zabieg artysta zastosował ukazując wzniosłość i patos. Zdaniem dr Ciciory zamiana piękna idealnego, zewnętrznego na dostrzeganie w modelu i wydobywania z niego piękna wewnętrznego, szlachetności, a nawet patosu – tę lekcję zapoczątkował Matejko obrazem *Studium całej figury chłopca* malowanym pod okiem Stattlera.

Studium całej figury chłopca

Na szczególną uwagę zasługuje *Studium całej figury chłopca* (1856) – obraz, który przez ponad 170 lat pozostawał w kręgu trzech spokrewnionych ze sobą rodzin: Matejków, Zduniów i Głowińskich. Młody Matejko, śladem mistrza Stattlera, potrafił subtelnie wnikać w duszę modela i ukazać to na obrazie. Drobną twarz chłopca jest odbiciem radosnych dziecięcych marzeń, urzeka łagodnością i spokojem. Z postacią chłopca współgra melancholijny nastrój kreowany przez młodego malarza – wizualny kształt wewnętrznego piękna i dobra, którymi podsycił Matejko swoje dzieło i samego modela. Opuszczone powieki zdają się skrywać tajemnicę istoty dzieła sztuki – pragnienia osiągnięcia doskonałości...

Co kryje się pod powiekami aniołów?

Na wystawie prezentowane są „anioły ziemskie” – ciepłe, bliskie. Zdaniem kurator wystawy pod ich powiekami snują się myśli młodych ludzi, którzy nigdy nie zrezygnowali ze swoich marzeń – marzeń o tym co Dobre, co Piękne, co Subtelne i Szlachetne.

18-letni Matejko w trakcie choroby pisał do swojego przyjaciela: „Mimo, że słaby [...] chciałbym pracować, bo zdaje mi się, że coraz mniej umiem, a tu przede mną cała przestrzeń, aż okropnie mi, jak spojrzę przed siebie, w głąb przyszłości mojej, a jeszcze jak na nieszczęście słabość moja nie pozwala mi się oddać pracy, abym mógł choć w części uforemnić dary dla Polski, bo jakże wdzięczność okazać Bogu za dary owe, jak nie kładąc zdrowia i talentu z powinności w darze Ojczyźnie. Na myśl zagrzebania ich, nie mogę sobie dać rady i nie mam słów, aby wypowiedzieć, co się we mnie dzieje”.

Czy pod powiekami kryją się inne marzenia młodzieńczego artysty i jego modela?

Zapraszamy do kontemplacji obrazów

Dlaczego Matejko w Puławach?

Jan Matejko jako dorosły człowiek pozostawał w przyjaznych relacjach z księciem Władysławem Czartoryskim. Dzięki jego uprzejmości artysta mógł „wypożyczać” militaria z kolekcji Czartoryskich eksponowane niegdyś w puławskiej Świątyni Sybilli, których odwzorowanie możemy oglądać na najsłynniejszych wielkoformatowych obrazach Matejki. Ciekawostką jest fakt, że w zbiorach Muzeum Czartoryskich w Puławach znajduje się dziecięcy rysunek Jana Matejki przedstawiający herb rodzinny Czartoryskich – Pogoń Litewska.

Puławski Rok księżnej Izabeli Czartoryskiej

Rok 2025 w Puławach jest ogłoszony Rokiem Księżnej Izabeli Czartoryskiej w 280. rocznicę jej urodzin. Zaplanowana wystawa i prezentacja prac tak wielkiego artysty wspaniale dopełnia obchody roku poświęconego twórczyni pierwszego polskiego muzeum pamiątek narodowych i Pani na Puławach – Izabeli z Flemingów księżnej Czartoryskiej.

Wystawę można zwiedzać do 31 lipca 2025 roku.

Od wtorku do niedzieli wstęp na wystawę w ramach ogólnego biletu do muzeum.

W poniedziałek (dzień bezpłatnego wstępu) bilet na wystawę czasową - 10 zł

W kasie muzealnej dostępna jest publikacja do wystawy.